

## **Remiss – Brist på brådska – en översyn av aktivitetsersättningen (SOU 2008:102)**

Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU) är en organisation som främst inriktar sig på barn- och familjefrågor. Förbundets medlemmar är barn och ungdomar med funktionsnedsättning och deras familjer. Förbundet har ca 12 000 medlemmar.

Förbundet, som grundades 1955, företräder familjer med barn och unga med adhd, cerebral pares (cp), flerfunktionshinder, kortväxthet, medfödd benskörhet (osteogenesis imperfecta, oi), muskelsjukdomar, plexus brachialis, Prader-Willis syndrom, ryggmärgsbräck och hydrocefalus.

### **RBU:s synpunkter på förslaget**

#### **3 Ersättning till personer med de mest omfattande funktionsnedsättningarna**

Utredningen föreslår att aktivitetsersättningen avskaffas. Istället föreslås införande av sjukersättning till unga. Denna ersättning ska kunna ges ungdomar mellan 19 och 29 år som har så omfattande svårigheter att en arbetsförmåga av någon betydelse inte kan antas komma att utvecklas. Sjukersättning till unga ska endast kunna betalas ut som hel ersättning.

RBU instämmer helt i att aktivitetsersättningen inte har uppnått sitt syfte att genom aktivitet föra människor närmare arbetsmarknaden. Försäkringskassan har inte haft de rätta verktygen för att hjälpa människor till meningsfulla aktiviteter. Ansvaret för att hitta aktiviteter har helt legat på den enskilde och detta har inte alls fungerat. Upplevelsen är att samhället har abdikerat från sitt ansvar.

RBU välkomnar att utredningens förslag nu tydligt placerar huvudansvaret för de berörda personernas sysselsättning på Arbetsförmedlingen istället för Försäkringskassan. Men om förslaget ska kunna genomföras med önskat resultat krävs att Arbetsförmedlingen ges ordentliga resurser. Annars riskerar det att bli ett slag i luften och ytterligare en besvikelse för unga människor med funktionsnedsättning.

Vi är tveksamma till om Arbetsförmedlingen, på så kort tid som utredningens förslag förutsätter, har möjlighet att bygga upp den verksamhet som krävs för att på ett bra sätt kunna hjälpa de personer som idag har aktivitetsersättning. RBU motsätter sig därför att aktivitetsersättning avskaffas som ekonomisk grundtrygghet innan man vet att det finns ett bättre alternativ. Vad händer i så fall med den grupp som inte kvalificerar sig för sjukersättning till unga? Risken är uppenbar att en stor grupp ungdomar istället görs beroende av försörjningsstöd vilket skulle vara ännu värre än dagens situation.

### **3.1.3 Aktiviteter under tid med ersättning**

Utredningen fastslår att en av de absolut viktigaste insatserna för att åstadkomma full delaktighet i samhällslivet är att ha en meningsfull sysselsättning på dagarna. RBU instämmer helt i detta. Tyvärr vet vi att alldeles för många unga människor med rörelsehinder idag helt saknar meningsfull sysselsättning i form av arbete eller annan organiserad verksamhet.

Att ha en tillhörighet, att vara efterfrågad och att kunna känna skillnad mellan vardag och helg är grundläggande mänskliga behov som är lika viktiga som grundläggande fysiska behov. Ändå har många unga människor år efter år lämnats utanför utan att samhället har tagit ansvar för situationen.

Detta är något som under lång tid har påtalats av RBU utan att någon förbättring har skett. Vi har efterfrågat att LSS ändras så att hela personkretsen omfattas av rätten till daglig verksamhet. Man har svarat oss att behovet kan och ska tillgodoses inom ramen för socialtjänstlagen. Dessvärre vet vi att detta i många kommuner inte fungerar alls.

RBU är därför mycket kritiskt till att utredningen, efter överväganden om att föreslå ett särskilt uttalat ansvar för kommunerna att ordna daglig verksamhet för den grupp som idag lämnas helt utan insatser, i slutändan avstår från att föreslå några konkreta åtgärder för att komma till rätta med bristen på sysselsättning. Utredningen vill istället ge ett uppdrag till

Socialstyrelsen att, efter den nya ersättnings införande, utvärdera att mottagarna verkligen har fått tillgång till sysselsättning och andra aktiviteter för att bli fullt delaktiga i samhällslivet. Slutsatsen är svår att förstå.

Utredningen konstaterar nämligen

- 1) att det idag saknas rätt till daglig verksamhet enligt LSS för dem som tillhör grupp 3 i personkretsen (personer med omfattande fysiska funktionsnedsättningar),
- 2) att det enligt gällande socialtjänstlag finns ett ansvar för kommunerna att medverka till att dessa personer får en meningsfull sysselsättning (5 kap. 7 §), **men**
- 3) att Socialstyrelsen har visat att den dagliga sysselsättning som anordnas med stöd av socialtjänstlagen framför allt har avsett personer med psykiska funktionsnedsättningar och att **detta innebär att**
- 4) personer med exempelvis omfattande fysiska funktionsnedsättningar inte har fått del av insatser i form av daglig verksamhet vare sig genom LSS eller SoL.

Utredningen lyckas därmed med konststycket att, efter att först ha konstaterat att nuläget trots en till synes god lagstiftning är otillfredsställande, föreslå att man om ytterligare en tid utan några nya åtgärder ska utvärdera om någon förbättring har skett. Man måste fråga sig hur detta ska gå till.

Situationen för de unga människor som berörs är så allvarlig och nedbrytande att en radikal förändring måste ske snarast. Vi har väntat länge nog.

#### **4 En framtid i fattigdom – behovet av en radikal reform**

Bland RBU:s medlemmar finns många personer som med dagens system inte har en chans att få pengarna att räcka ens till det allra nödvändigaste. Föräldrar tvingas skjuta till pengar varje månad och att någon gång kunna göra en semesterresa är för många en ouppnåelig dröm.

Den katastrofala ekonomiska situationen för unga människor med funktionsnedsättning bekräftas också av utredningens egna exempel. RBU välkomnar därför utredningens förslag om en snar utredning av möjligheterna att införa en särskild mer generös ersättning för personer med medfödda eller tidigt förvärvade funktionsnedsättningar som är så omfattande att de aldrig kommer att kunna arbeta.

## 5 Förlängd skolgång

Utredningen föreslår att den studiefinansiering som idag sker via aktivitetsersättningen inordnas i det ordinarie studiestödssystemet. Utredningen har som en av utgångspunkterna för detta förslag principen om att i största möjliga mån undvika särlösningar för personer med funktionsnedsättning. Principiellt stöder RBU denna utgångspunkt. En annan utgångspunkt för utredningens förslag är att unga med funktionsnedsättning inte ska behöva skuldsätta sig för att skaffa sig grundläggande utbildning. RBU menar att detta måste vara en självklarhet.

RBU delar däremot inte utredningens uppfattning att det ekonomiska stödet till elever med förlängd skolgång, även med hänsyn tagna till dessa utgångspunkter, bör inordnas helt i det ordinarie studiestödssystemet. Man kan inte jämställa å ena sidan elever som på grund av en funktionsnedsättning är i behov av förlängd skolgång med finansiering av denna och å andra sidan elever som av helt andra skäl väljer att studera efter den normala tidpunkten för avslutade gymnasiestudier.

En elev som genomgår skolan i vanlig takt avslutar normalt sina gymnasiestudier under första halvåret det år eleven fyller 19 år. Därefter har en person med arbetsförmåga möjlighet att försörja sig genom arbete och därigenom uppnå ekonomiskt oberoende från sina föräldrar. Enligt utredningens förslag skulle en elev i förlängd skolgång ges rätt till studiemedel med det högre beloppet först efter första halvåret det år personen fyller 20 år. Som RBU tolkar utredningens förslag skulle ungdomar i förlängd skolgång därmed förlora ett år med möjlighet till rimlig egen försörjning, jämfört med sina jämnåriga kamrater utan funktionsnedsättning.

För att skapa likvärdiga villkor för familjer som har barn med funktionsnedsättning, i enlighet med den handikappolitiska principen att samhället ska kompensera för de merkostnader som funktionsnedsättningen medför, bör ungdomar med förlängd skolgång även fortsättningsvis ges en särskild ställning i förhållande till det ordinarie studiestödssystemet. Det måste få göra skillnad att studiemedelsberoendet för dessa ungdomar inte är självvalt av den enskilde och dennes familj.

RBU motsätter sig därför utredningens förslag eftersom det, trots goda intentioner, riskerar att medföra en ökad ekonomisk belastning för de familjer som har barn med funktionsnedsättning i förlängd skolgång, jämfört med andra familjer. Vi menar alltså, i

motsats till utredningen, att principen om kompensation för merkostnader åsidosätts med detta förslag.

RBU föreslår istället att en elev med förlängd skolgång, i linje med utredningens förslag, ges ett bidrag inom studiestödssystemet, men att det redan från samma tidpunkt som aktivitetsersättning hittills har kunnat beviljas motsvarar den sammanlagda nivån för studiemedlets lån- och bidragsdel.

## **6 Arbetsmarknadspolitiskt stöd till unga**

Som framgått av RBU:s synpunkter under avsnitt 3 vill vi betona vikten av ett kraftigt ökat arbetsmarknadspolitiskt stöd till unga med funktionsnedsättning. Att Arbetsförmedlingens insatser för denna grupp ges prioritet är också en förutsättning för att förändringarna i ersättningsystemen ska kunna genomföras.

Utredningen föreslår en snäv definition för vilka som ska kunna komma i fråga för Arbetsförmedlingens särskilda insatser. Ett skäl för en tydlig definition av gruppen är att insatserna ska kunna ges med hög kvalitet. Men vi är oroliga för att den definition som föreslås av utredningen kan sortera bort personer som har ett berättigat behov av stöd. Exempelvis kan många unga med rörelsehinder sägas ha arbetsförmåga, men trots detta vara i stort behov av särskilda insatser för att kunna ta sig in på arbetsmarknaden. RBU utgår från att denna grupp inte lämnas utanför de särskilda insatserna i framtiden.

För Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar

Agnetha Mbuyamba  
Förbundsordförande

Henrik Petrén  
Förbundsjurist